

CRIDA DE L'APLEC DE LA ROSA A LURDES I AL CASTELL 2015

Joan Pera

Actor de teatre, cinema i doblatge

En la seva crida, Joan Pera desplega una aferrissada defensa del teatre català, el qual ha rebut imposicions i prohibicions al llarg de la seva història, i també fa esment dels atacs del Govern central cap a la llengua i a la cultura catalanes. Amb el lema "El riure és un art", ens fa gaudir de l'humor que l'ha caracteritzat com a actor còmic durant una llarga carrera professional de cinquanta anys.

Il·lustríssim Sr. Alcalde, autoritats, estimada Núria, roseraire major, Àlex, traginer, amics de Tona i d'arreu del país: Bon dia a tothom.

En aquests moments em veig en un atzucac... No sé què dir... Vosaltres feu la festa cada any, però els que hem de fer la crida i no sabem gaire de lletra, com jo, ho passem ben malament. Ara mateix tinc un mal de panxa!

L'actor Joan Pera fent la seva crida a la sala La Canal (Foto Pla - Arxiu Municipal)

Des del 1967 heu tingut com a cridaners les personalitats més importants del país en totes les seves facetes: metges, polítics, catedràtics, pessebristes, literats, artistes..., que han glossat aquesta festa magnífica de l'Aplec a Lurdes i al Castell. Una festa que uneix la flor i la llengua (tan malmesa últimament). Uns han recordat la vostra història, altres admiren la vostra vila, o enamorats de la vostra festa han destacat en Josep Cruells, com el tonenc, el cristià, el poeta, que va ser el promotor de l'Aplec del Castell i l'Esbart Dansaire.

Saludem companys, a la gran diada, amb cançons de joia i germanor mentre a Maria Verge Immaculada portem les ofrenes de la tradició.

Durant més de cinquanta anys, aquí ha vingut la gent més important de la nostra terra. A molts els conec o he conegut personalment, i a tots els he admirat i són els meus referents. Gent que us estima, que ha nascut a Tona o hi ha tingut les seves vivències. Us han parlat a bastament de la tradició, de la rosa, de l'Aplec de Lurdes i el Castell, de la roseraire i el traginer, de Tona, dels tonencs i de les seves proeses i de les seves glòries.

M'he llegit totes les crides que us han fet i he quedat bocabadat, admirat de la gran qualitat de la seves crides i de l'estima que tenen tots aquests prohoms per Tona i la seva gent. Quina força teniu, els tonencs, capaç de congregat a la vostra festa els millors homes i dones del país? Moltes gràcies, doncs, per convidar-me. Però quina vergonya. Què hi faig jo, aquí? D'aquí el meu mal de ventre.

La Comissió de l'Aplec, el cridaner Joan Pera, les roseraires i traginers majors sortints i entrants i altres convidats a la sala de plens de l'ajuntament (Foto Pla – Arxiu Municipal)

Què us puc dir, jo, amb una mica de cara i ulls? Si només sóc un actor que sap que Tona és a prop de Vic, a prop de la terra de Verdaguer; que he vingut a actuar alguna vegada (alguns encara se'n deuen recordar); que he dinat a les Quatre Carreteres, i que com molts catalans sempre hem pensat que, algun dia, quan pugui, vindré a prendre les vostres aigües, faré una funció i riurem una estona tots junts. N'hi ha prou?

Potser sí, potser, no... Però sé que bonament m'acceptareu que qui estima Catalunya estima Tona. Qui se sent català, també se sent de Tona. Aquesta és la vostra terra, però és una terra catalana "que Déu va crear en primavera i tot cantava al seu pas" i que per ser catalana també és la meua terra.

No tinc gairebé altres mèrits que haver fet riure Catalunya durant 50 anys, però no és solament el riure, sinó l'haver-me sentit a prop vostre, també a Tona, l'haver-me assegut a la vostra taula i sentir-me com de la família. Fa tants anys que ens coneixem! Potser per això, últimament, m'han donat la Creu de Sant Jordi. I jo vull creure que més pels mèrits que jo pugui tenir, me l'han donat, més que res, pels 50 anys de convivència amb tots vosaltres i per ser un referent de la gent senzilla del país, la gent que des del

carrer, la feina, la família i el treball ben fet, hem estat el fonament de la Catalunya actual.

Però la veritat, estic una mica atabalat, i jo, com el pare Ramon Caralt, que va venir a fer-vos la crida fa cinc anys, m'agradaria dir-vos: "Sabeu el que us diré? Síiiii... Noooo... Doncs els que ho sàpiguen que ho expliquin als altres!" I se'n va anar. No puc fer-ho. M'heu convidat i he de complir com Déu mana.

Però no tinc gaire cosa més per oferir-vos que la meua feina de més de 50 anys, al teatre, al cine o a la tele, on he fet riure i somriure milers de catalans. Preneu-ho amb la mateixa bona voluntat que us la ofereixo. Perquè això és el que faré avui; procurar fer-vos somriure i ensenyar-vos que el riure també és un art.

No serveixo per la vida. Només serveixo per la comèdia i per fer riure a la gent. Però, per què faig riure, jo? Jo, en principi, no hauria de fer riure a ningú. Jo no tinc condicions. Jo sóc molt normalet; sóc com vosaltres, una persona del carrer. Molt bona persona, això sí. Estic casat fa quaranta anys amb la mateixa dona. I estar casat amb la mateixa dona durant quaranta anys és ser molt bona persona, eh... Tinc sis fills, que això no és normal. Però sí que és ser bona perso-

na... I tots sis amb la mateixa dona, que això és ser encara més bona persona. I tots sis, nois... que això ja és una putada. Sis!; tot nois. I ja se sap que els nois són més barroers; quan arribo a casa de treballar, preguntí el que els preguntí, totes les contestes són: brrrr...grrr...buuuuf...ummmm... No vocalitzen. Només parlen clar quan em pregunten: "Papa, que tens vint euros?" I jo em faig un fart de riure.

Sóc una persona seriosa, formal, treballadora. Molt treballadora. Un dia vaig arribar a la feina i s'havia mort el *jefe*, i jo no sabia qui més s'havia mort amb ell perquè l'esquela posava: "Y con él se fue un gran trabajador".

L'alcalde Josep Salom imposa la banda a la nova roseraire major, Núria Rabionet (Foto Pla - Arxiu Municipal)

Sóc molt obedient, faig tot el que em diuen: un dia el metge em va dir que fumar era dolent i vaig deixar de fumar. Em va dir que beure era dolent i vaig deixar de beure. Em va dir que el sexe era dolent i vaig deixar d'anar al metge!

En fi, que sóc una persona normal com tu i com jo, de la classe mitjana-baixa. I les persones de la classe mitjana no fem riure. No tenim gràcia. Però com que la gent em trobava graciós, vaig

pensar: "Què puc fer per tenir gràcia?". I em vaig dedicar al teatre. Sort en vaig tenir, del teatre català, per tenir una mica d'alegria.

Vaig començar al teatre amateur del meu poble i després amb el Capri, amb el Paco Morán, amb la Mary Sanpere, amb la Lloï... Vaig fer riure a la tele, vaig inaugurar TV3, vaig fer riure al cine amb el Woody Allen, o amb Mr. Bean entre altres milers... En fi: he estat l'actor català que més públic ha tingut de tot el teatre espanyol, fins arribar a tenir el rècord mundial d'omplir el Palau Sant Jordi amb 15.000 espectadors!

Aquesta és la meua vida. Una vida al servei dels altres amb el teatre com a bandera, que tampoc té res de gaire particular. Només us ho he volgut explicar per provar de fer-vos riure, perquè el riure és una de les emocions de les més nobles i agraiades que tenim: "Qui riu, mil anys viu", i jo ho he aconseguit a través dels escenaris de la nostra terra. Val a dir que el país m'hi va ajudar molt perquè pocs llocs trobareu al món que hi hagi tanta afició al teatre, com a Catalunya. Aquí no hi ha cap ciutat, vila o llogarret, per humil que sigui, que no tingui un teatre i un o més grups d'actors disposats a proporcionar diversió, plors o rialles als seus conciutadans, ja sigui a les sales parroquials, als centres cívics o al millor teatre del poble, que la majoria d'ajuntaments ha procurat aconseguir. Val a dir que els nostres actors i actrius són generosos per naturalesa.

Per això vull aprofitar l'ocasió que em brindeu per ressaltar el teatre català com la gran formadora cívica i cultural de la gent del nostre poble, sobretot de la cultura popular. Defenso el teatre com l'art més democràtic i popular que hi ha i alhora més eficaç. Un art en què hi pot participar tothom: des d'un sabater fins a un advocat, des d'un pagès fins a un veterinari o el mateix rector de la parròquia; des d'un universitari fins a un simple obrer. I això dona una veritat i un arrelament a la vida de la gent senzilla com cap altre.

Per aquesta estima popular de Catalunya pel seu teatre podem presumir des de fa més de 500 anys d'un teatre que, amb veu popular (sainets) o amb estil literari d'alta volada (comèdies d'alcova), sap reflectir els anhels del seu

poble, els seus problemes, els seus amors i desamors, les angúnies, els dolors, les penes i les alegries. Està destinat a un públic tant de pobles com de grans ciutats, tant de camperols com d'obrers de fàbrica, tant de potentats com d'humils menestrals. A més a més, el teatre ha estat al llarg dels segles el gran servador de la llengua catalana. Des de l'època medieval fins al segle passat, el català va viure moments difícils i moments d'expansió. Mai, però, almenys en l'àmbit popular, va cessar l'activitat, centrant-se, en moments de persecució, en l'àmbit religiós de passions i pastorets, i sempre en català.

A partir de la guerra de Successió, tots sabem que s'inicia el procés d'imposició lingüística del castellà, però com que els catalans no feien cas del govern de Madrid, almenys en el teatre, Godoy prohibeix, el 1801, tota representació que no sigui en castellà. Va durar poc, i més endavant amb Isabel II es permet el teatre català sempre i quan un personatge de l'obra parli en castellà. Òbviament, el personatge castellà sempre era el dimoni o el dolent de la funció, amb gran riota de la concurrència. Es va suspendre la prohibició. Més endavant i malgrat tots els entrebancs d'una política maldestre, mal intencionada o perversa dels anys de la Restauració i de la dictadura de Primo de Rivera, els catalans vam aprendre a parlar la nostra llengua gràcies al teatre. I amb la dictadura de Franco i l'intent d'anorreament del català, els únics espectacles permesos en català van ser, com sempre, els pastorets i les passions. Però la llengua va seguir viva!

I vull deixar, doncs, ben clar que el teatre popular ha estat qui més ha fet palès a la ciutadania els greuges històrics i les reivindicacions polítiques i socials del poble de Catalunya. Parlo, sense exhaurir-los, d'autors com Pitarra, Guimerà, Rusiñol, d'Ignasi Iglesias, d'Adrià Gual, de Josep Sanpere, Apel·les Mestres, Josep M. de Sagarra, Joan Oliver, Carles Soldevila, Joan Brossa o Salvador Espriu i un llarg etc, fins arribar als nous i exitosos Galceran, Belbel o Casanoves. Per a tots els gustos i tots els colors; des de la tradició del teatre costumista i la visió satírica de la realitat, fins al drama o la denúncia de xacres i mals usos de la societat o de la política. El nostre teatre ha estat sempre en la millor tradició de denúncia

del teatre de tots els temps: quan Shakespeare fa dir a Hamlet:

"To be or not to be; that is the question". Ho diré en català pels que encara no saben anglès com els presidents d'Espanya:

"Ser o no ser, aquest és el dilema: és més noble sofrir calladament les fletxes i els embats d'una fortuna, incerta, d'una política indigna? O alçar-se en armes contra un mar d'adversitats i eliminar-les combatent? Encara que sigui amb vots, eliminar-les combatent? Morir, dormir: res més. Quin desenllaç pot ser més desit-

La roseraire major i el traginer major, Núria Rabionet i Àlex Villaitodo (Foto Pla - Arxiu Municipal)

jat? Dormir... Dormir i potser somiar. Somiar... I aquest és l'obstacle: no saber quins somnis acompanyaran, el son etern, un cop alliberats d'aquesta pell mortal, no saber si almenys en somnis podrem tenir el dret a decidir.

És el que ens frena i fa que concedim tan llarga vida a les calamitats. A les calamitats constitucionals. Per què aguantem, si no, l'escarni d'aquests temps, l'escarni democràtic d'aquests temps. El jou dels opressors que vénen d'allà... Centralistes... El greuge dels superbs (de totes les comunitats). La llei burlada, la lentitud de la justícia o les presses obscenes d'un Tribunal Constitucional... L'orgull de qui té un càrrec, l'orgull d'un ministre que està Vert. O el desdeny dels ineptes, pel mèrit pacient; el desdeny per la nostra història... Quan un mateix pot liquidar els seus comptes amb una simple daga? Morir, dormir.."

Cecili Jaime, l'alcalde Josep Salom, la roseraire major Núria Rabionet i Joan Pera a l'ermita de Lurdes el Dilluns de Pentecosta (Foto Pla - Arxiu Municipal)

Això ho va escriure Shakespeare fa cinc-cents anys i sembla que parli del "gobierno" actual. És clar que jo ho he arreglat una miqueta, però si Shakespeare posava el dit a la nafra de la política del seu país, podem dir que aquest text podria haver sortit de *l'Indíbil i Mandoni* de Guimerà, de *L'Esquella de la Torratxa* d'en Pitarra o de la *Pell de Brau* de l'Espriu.

El teatre, amb plors o rialles ha sigut el meu món, el meu art i el meu honor i la meva cultura. I em fa molt mal quan el veig atacat per administracions centralistes capaces de carregar amb un brutal 21% les necessitats culturals de la ciutadania. Em dol veure com un art tan popular se'l menysprea, en nom de cultures alienes. Com es rebaixa el valor del seu llenguatge, obligant a suprimir-ne un 25%. Com no se li dona el valor que té un art tan viu, tan generós i tan ple de talent. I encara em dol més veure com el teatre és manipulat per partidismes ideològics o el que és pitjor, per interessos econòmics en nom de la *taquilla*. Deixeu que aquest art, que és del poble i per al poble, sigui lliure!

I penso com García Lorca, i ho diré en català perquè és un text universal i la nostra llengua és universal:

"El teatre és un dels més expressius i útils instruments per a l'edificació d'un país i el baròmetre que marca la seva grandesa o la seva decadència. Un teatre sensible, ben orientat, en totes les seves branques, des de la tragèdia al vodevil, pot canviar en pocs anys la sensibilitat d'un po-

ble, i un teatre barroer, on les peülles substituïxin les ales, pot adormir una nació sencera. El teatre és una escola del plor i del riure i una tribuna on els homes poden posar en evidència morals velles, caduques o equívokes, i explicar amb persones reals a l'escenari normes eternes i els sentiments més nobles dels homes. Un poble que no ajuda i fomenta el seu teatre, si no és mort, ja és moribund. Un teatre que no recull el batec social o històric, el drama de la seva gent, l'esperit del seu paisatge, amb riures o plors, no té dret a dir-se teatre. S'haurà de dir "comerç o consum", paraules contràries al sacrifici, amor i servei que el teatre significa".

Aquest és el meu pensament i la meva defensa del teatre i del teatre popular. Un teatre d'humor, de diversió i de crítica festiva i encertada, sense perdre volada. I tot i que el meu teatre ha estat per riure, el riure és un art. I ara m'adono que he fet un llarg discurs i encara no he pogut demostrar que fer riure és un art. Tant que en sabia, jo, abans, de fer riure.

Sempre he sigut graciós; el dia que vaig néixer, la meva mare no era a casa, i ja es va armar un quirigall. De petit era el que se'n pot dir un entremaliat graciós: li preguntava al pare: "Què està més lluny, la lluna o Cuenca?". I el pare em deia: "Tu veus Cuenca des d'aquí, burro?", i es feia un fart de riure. "Papa, papa, per què et vas casar amb la mama?". "Tu tampoc ho entens, oi, fill?".

A l'escola era la riota de tothom. Tenia una mes-

tra que era lletja, lletja, i un dia em va dir: "A ver, si yo digo: estoy buscando novio, qué tiempo es?" I jo vaig dir: "Tiempo perdido, señorita". El mestre de gramàtica un dia em va preguntar: "Si yo digo María està disfrutando, dónde está el sujeto?", i jo vaig dir: "El sujeto debe de estar arriba o abajo".

Amb les xicotes va ser un desastre: la primera que vaig tenir la duia a casa seva, just a dintre el portal, jo que vaig per abraçar-la i ella diu. "Ai, no, no ho facis. Si ho fas, demà al matí tindrè vergonya de mi mateixa per haver-ho fet". "Dorm fins al migdia", li vaig dir jo.

A la mili, de poc que no em treuen. Ve un dia el general i em diu: "Soldado, ¡ice la bandera!", i jo: "Ah, sí?". I el general: "Sí. ¡Ice la bandera". "¡Pues le quedó muy bonita, mi general!". Tot el batalló petant-se de riure.

Em vaig casar, perquè jo hi crec molt en el matrimoni. El que passa és que el matrimoni és com la caixa d'estalvis, que de tant treure i posar acabes perdent interès. I després de casat em vaig trobar un amic i li vaig dir: "La meva dona és un àngel", i ell em va dir: "Doncs la meva encara és viva".

I ara la meva dona i jo ja som grans però encara practiquem l'humor: l'altre dia em diu tot mirant-se al mirall: "Em veig grossa, vella i lletja... A tu què et sembla?". I jo li vaig dir: "La vista la tens perfecta".

Ja sóc avi i l'altre dia truca el meu nét i li dic: "Hola, maco, que saps qui sóc?". I sento el nen que crida: "Mama, posa't al telèfon i diga-li a l'avi qui és que no se'n recorda!". Veieu com heu rigut? Doncs tinc tot l'art de fer riure, però tant se val; heu rigut perquè sou bona gent i teníeu ganes de riure, sigui un art o no. I només la bona gent sap riure (els del govern no riuen mai).

El riure, aquesta expressió que neix molt petita, aquí dins, amb un petit pessigolleig plaent, que el podem veure en la mirada, perquè la mirada s'il·lumina i convida a somriure. I ara somrieu tontament amb mi, un somriure que encara no és un riure; és un sota riure, de satisfacció, i després, el somriure s'obre per deixar lloc al

naixement del propi el riure, fins que el riure s'apodera del nostre cos; la meravella del riure!

I sortireu d'aquí i la gent us dirà: "Que veniu de veure el Pera? De què us ha parlat?". "De... Mmmm... I de... D'en Hamlet!". "Ah, sí? Que interessant". "I d'en García Lorca". "Ah... Però què té a veure això amb la festa de la Rosa?". "No ho sé, però es veu que ell tenia mal de panxa!". "Ah... Vaja, però heu rigut?". "Sí!". Alabat sia Déu!

Sigui el riure un art o no, la millor resposta que he sentit mai és la d'una nena que un dia em va venir a veure al teatre i reia i reia. I a mi em va fer gràcia que rigués tant i li vaig preguntar: "Per què rius? Per què et fa riure, això?". I ella em va mirar amb una mirada d'aquelles tan maques que tenen les nenes i va dir: "Perquè ets molt divertit!!!!". I em va fer un petó.

Això és el que m'agradaria a mi: rebre un petó de tots vosaltres. No serà possible, però mentrestant us diré el que deia el gran català Charli Rivel en acabar les seves actuacions: "L'última cosa que ens queda que encara és feta a mà és l'aplaudiment".

Moltes gràcies per convidar-me i felicitats per conservar una tradició que us honora i us fa dignes de ser el que sou: gent de Tona.

Jo, a partir d'ara, m'agradaria ser conegut com el Noi de Tona.

Bona festa de la Rosa. Visca Tona i visca Catalunya!